

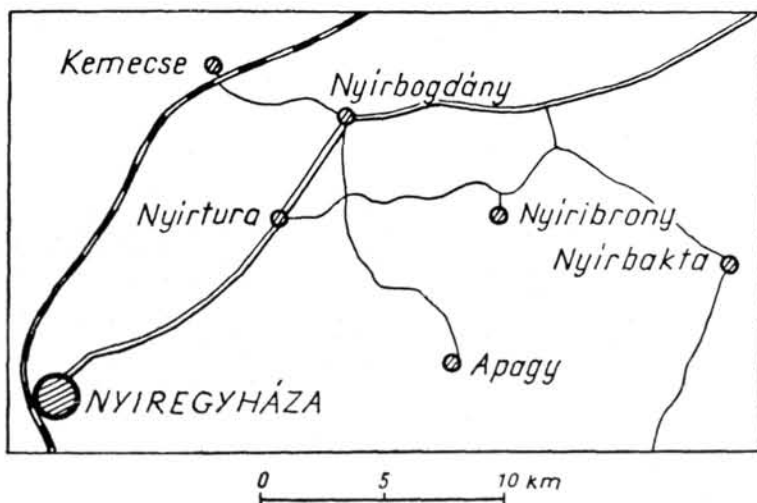
A NYÍRIBRONYI ÉREMLELET

A Magyarország területén előkerült hatalmas tömegű éremleletekről, ha átfogó statisztikai összeállítás készülne, akkor minden kétségen felül a XVI—XVII. századokból származó érmek jelentenék az elsöprő túlsúlyt. Az állandó bizonytalanságot okozó török háborúk idején könnyen érthető, hogy a pénzvagyron megmentésének primitív, de egyben legbiztosabb formája, a földbe rejtés, napirenden volt, és a földben maradt temérdek kincs napfényre kerülése állandóan ismétlődő folyamat.

Ilyen lelettel állunk szemben a Szabolcs-Szatmár megyei Nyíribrony község területén előkerült nagytömegű érem esetében is (25. kép). Az érmek 1960 november 11-én Nagy Ferenc tulajdonát képező Fő-u. 76. számú telkén, meszesgödör ásása közben kerültek elő, a földszintől 4 ásonyomnyi mélységben egy nagyobb cserépedényben, mely széttörött állapotban a nyíregyházi Jósa András Múzeumba került. A lelet, mintegy 9 kilogrammot nyomott és anyagának megtisztítása után kiderült, hogy részint XVI. századi, részint pedig a XVII. század első negyedéből származó, főként magyar, lengyel és cseh pénzeket tartalmaz, az egyéb veretek száma elenyészően csekély ezekhez képest.

A lelet végeredményben 9973 darab érmet foglalt magában, tehát nagyságánál fogva is igen alkalmas az egykorú pénzforgalmi viszonyok illusztrálására. Mielőtt azonban erre nézve bármilyen megállapítást tenénk, közöljük a lelet feldolgozásának anyagát.¹

¹ A lelet feldolgozásánál, miután újkori érmeokről van szó, irodalmi utalást csak a legszükségesebb esetekben adtunk. Így a középkori magyar pénzeknél Réthy László, Corpus Nummorum Hungariae II. Budapest 1907 (CNH. rövidítésben) művét idézzük, majd a lengyel pénzek meghatározásánál Catalogue de la collection des médailles et monnaies Polonaises du Comte Emeric Hutten-Czapski St. Petersbourg 1871. I. (rövidítve HC). Ennek a műnek állandó használatára a lengyel pénzek meghatározásánál azért volt szükség, mert a lengyel pénzekben feltűnő rengeteg pénzverő jegyet megfelelő módon közölni nem tudtuk, és így a HC utalások azon számokat jelentik, melyek alatt Hutten-Czapski művében a szóban forgó pénzek verdejegyek szerint le vannak írva. A cseh pénzeknél Fiala-Donabauer, Beschreibung der Sammlung böhmischer Münzen und Medaillen Prag 1889 (FD rövidítésben) művét használtuk és végül néhány példánynál J. Appel, Repertorium zur Münzkunde des Mittelalters und der neueren Zeit I—III. 1820 művére hivatkoztunk.

25. kép. Nyiribrony térképvázlata

Magyarország

1. I. Mátyás	denár	CNH. II. 234	K—?		1 db
2. II. Ulászló	denár	CNH. II. 272B	K—h		1 db
3. II. Ulászló	denár	CNH. II. 274	K—h		1 db
4. II. Ulászló	denár	CNH. II. 277	K—H	1505	1 db
5. II. Ulászló	denár	CNH. II. 277	K—H	1508	1 db
6. II. Ulászló	denár	CNH. II. 278A	K—G	1510	1 db
7. II. Ulászló	denár	CNH. II. 278A	K—G	1511	2 db
8. II. Ulászló	denár	CNH. II. 278A	K—G	1515	1 db
9. II. Lajos	denár	CNH. II. 306A	K—G	1516	1 db
10. II. Lajos	denár	CNH. II. 306A	K—G	1518	1 db
11. II. Lajos	denár	CNH. II. 306A	K—A	1520	1 db
12. II. Lajos	denár	CNH. II. 306A	K—A	1521	1 db
13. II. Lajos	denár	CNH. II. 306A	K—B	1525	1 db
14. II. Lajos	denár	CNH. II. 306A	A—V/HK	1526	2 db
15. II. Lajos	denár	CNH. II. 306A	K—A	1526	6 db
16. II. Lajos	denár	CNH. II. 306A	K—B	1526	2 db
17. II. Lajos	denár	CNH. II. 306A	K—B	1526	3 db
18. II. Lajos	denár	CNH. II. 306A	L—K	1526	2 db
19. II. Lajos	denár	CNH. II. 306A	L—V	1526	1 db
20. János	denár	CNH. II. 331A	K—T	1527	1 db
21. I. Ferdinánd	4 denáros				
	garas		K—B	1559	1 db
22. I. Ferdinánd	denár		C-liliom	1528	2 db
23. I. Ferdinánd	denár		H—P	1552	4 db
24. I. Ferdinánd	denár		N—C	1554	2 db
25. I. Ferdinánd	denár		N—C	1555	1 db
26. I. Ferdinánd	denár		K—B	1527	1 db
27. I. Ferdinánd	denár		K—B	1528	22 db
28. I. Ferdinánd	denár		K—B	1529	17 db

29. I. Ferdinánd	denár	K—B	1530	14 db
30. I. Ferdinánd	denár	K—B	1531	12 db
31. I. Ferdinánd	denár	K—B	1532	14 db
32. I. Ferdinánd	denár	K—B	1533	14 db
33. I. Ferdinánd	denár	K—B	1534	6 db
34. I. Ferdinánd	denár	K—B	1535	29 db
35. I. Ferdinánd	denár	K—B	1536	36 db
36. I. Ferdinánd	denár	K—B	1537	16 db
37. I. Ferdinánd	denár	K—B	1538	27 db
38. I. Ferdinánd	denár	K—B	1539	27 db
39. I. Ferdinánd	denár	K—B	1540	30 db
40. I. Ferdinánd	denár	K—B	1541	33 db
41. I. Ferdinánd	denár	K—B	1542	34 db
42. I. Ferdinánd	denár	K—B	1543	28 db
43. I. Ferdinánd	denár	K—B	1544	39 db
44. I. Ferdinánd	denár	K—B	1545	51 db
45. I. Ferdinánd	denár	K—B	1546	55 db
46. I. Ferdinánd	denár	K—B	1547	51 db
47. I. Ferdinánd	denár	K—B	1548	65 db
48. I. Ferdinánd	denár	K—B	1549	75 db
49. I. Ferdinánd	denár	K—B	1550	83 db
50. I. Ferdinánd	denár	K—B	1551	83 db
51. I. Ferdinánd	denár	K—B	1552	108 db
52. I. Ferdinánd	denár	K—B	1553	68 db
53. I. Ferdinánd	denár	K—B	1554	43 db
54. I. Ferdinánd	denár	K—B	1555	48 db
55. I. Ferdinánd	denár	K—B	1556	50 db
56. I. Ferdinánd	denár	K—B	1557	75 db
57. I. Ferdinánd	denár	K—B	1558	59 db
58. I. Ferdinánd	denár	K—B	1559	40 db
59. I. Ferdinánd	denár	K—B	1560	47 db
60. I. Ferdinánd	denár	K—B	1561	42 db
61. I. Ferdinánd	denár	K—B	1562	37 db
62. I. Ferdinánd	denár	K—B	1563	62 db
63. I. Ferdinánd	denár	K—B	1564	47 db
64. I. Ferdinánd	denár	K—B	1565	26 db
65. I. Ferdinánd	denár	K—B	bizonytalan	27 db
66. I. Ferdinánd	denár	K—B	töredék	22 db
67. I. Ferdinánd	denár	K—B	körülvágott	1 db
68. I. Ferdinánd	denár	K—B	hamis	21 db
69. I. Ferdinánd	obulus		1551 (?)	1 db
70. II. Miksa	denár	H—S	1574	1 db
71. II. Miksa	denár	H—S	1575	4 db
72. II. Miksa	denár	H—S	1576	2 db
73. II. Miksa	denár	K—B	1565	26 db
74. II. Miksa	denár	K—B	1566	75 db
75. II. Miksa	denár	K—B	1567	64 db
76. II. Miksa	denár	K—B	1568	59 db
77. II. Miksa	denár	K—B	1569	80 db
78. II. Miksa	denár	K—B	1570	72 db
79. II. Miksa	denár	K—B	1571	78 db
80. II. Miksa	denár	K—B	1572	60 db
81. II. Miksa	denár	K—B	1573	22 db
82. II. Miksa	denár	K—B	1574	25 db
83. II. Miksa	denár	K—B	1575	91 db
84. II. Miksa	denár	K—B	1576	95 db
85. II. Miksa	denár	K—B	1577	114 db
86. II. Miksa	denár	K—B	1578	132 db
87. II. Miksa	denár	K—B	bizonytalan	16 db
88. II. Miksa	denár	K—B	töredék	5 db
89. II. Miksa	denár	K—B	hamis	1 db
90. II. Miksa	obulus	K—B	1570	1 db

91.	II. Miksa	obulus	K—B	1571	1 db
92.	II. Miksa	obulus	K—B	1572	1 db
93.	II. Miksa	obulus	K—B	1573	1 db
94.	II. Miksa	obulus	K—B	1574	3 db
95.	II. Miksa	obulus	K—B	1576	2 db
96.	Rudolf	denár	j. n.	1587	1 db
97.	Rudolf	denár	j. n.	1601	1 db
98.	Rudolf	denár	H—S	1580	3 db
99.	Rudolf	denár	K—B	1578	2 db
100.	Rudolf	denár	K—B	1579	évsz. címer f. 79 db
101.	Rudolf	denár	K—B	1579	évsz. kör- iratban 53 db
102.	Rudolf	denár	K—B	1580	138 db
103.	Rudolf	denár	K—B	1581	122 db
104.	Rudolf	denár	K—B	1582	32 db
105.	Rudolf	denár	K—B	1583	68 db
106.	Rudolf	denár	K—B	1584	102 db
107.	Rudolf	denár	K—B	1585	257 db
108.	Rudolf	denár	K—B	1586	76 db
109.	Rudolf	denár	K—B	1587	61 db
110.	Rudolf	denár	K—B	1588	51 db
111.	Rudolf	denár	K—B	1589	81 db
112.	Rudolf	denár	K—B	1590	82 db
113.	Rudolf	denár	K—B	1591	86 db
114.	Rudolf	denár	K—B	1592	73 db
115.	Rudolf	denár	K—B	1593	68 db
116.	Rudolf	denár	K—B	1594	67 db
117.	Rudolf	denár	K—B	1595	55 db
118.	Rudolf	denár	K—B	1596	50 db
119.	Rudolf	denár	K—B	1597	57 db
120.	Rudolf	denár	K—B	1598	20 db
121.	Rudolf	denár	K—B	1599	56 db
122.	Rudolf	denár	K—B	1600	76 db
123.	Rudolf	denár	K—B	1601	85 db
124.	Rudolf	denár	K—B	1602	104 db
125.	Rudolf	denár	K—B	1603	43 db
126.	Rudolf	denár	K—B	163	hibás évsz. 1 db
127.	Rudolf	denár	K—B	1604	42 db
128.	Rudolf	denár	K—B	1605	25 db
129.	Rudolf	denár	K—B	1606	72 db
130.	Rudolf	denár	K—B	1607	173 db
131.	Rudolf	denár	K—B	1608	100 db
132.	Rudolf	denár	K—B	bizonytalan	83 db
133.	Rudolf	denár	K—B	egylapú	2 db
134.	Rudolf	denár	K—B	töredékes	41 db
135.	Rudolf	denár	N—B	1582	1 db
136.	Rudolf	denár	N—B	1601	1 db
137.	Rudolf	denár		hamis	7 db
138.	Rudolf	obulus	K—B	1579	2 db
139.	Rudolf	obulus	K—B	1586	1 db
140.	Rudolf	obulus	K—B	1588	1 db
141.	Rudolf	obulus	K—B	1593	1 db
142.	Rudolf	obulus	K—B	1598	1 db
143.	Rudolf	obulus	K—B	1599	1 db
144.	Rudolf	obulus	K—B	1601	2 db
145.	Rudolf	obulus	K—B	1602	1 db
146.	Rudolf	obulus	K—B	1604	1 db
147.	Rudolf	obulus	K—B	1606	1 db
148.	Rudolf	obulus	K—B	1607	3 db
149.	Rudolf	obulus	K—B	1608	3 db
150.	II. Mátyás	denár	K—B	1609	99 db
151.	II. Mátyás	denár	K—B	1610	195 db

152. II. Mátyás	denár	K—B	1611	552 db
153. II. Mátyás	denár	K—B	1612	467 db
154. II. Mátyás	denár	K—B	1613	47 db
155. II. Mátyás	denár	K—B	1614	3 db
156. II. Mátyás	denár	K—B	1615	1 db
157. II. Mátyás	denár	K—B	1616	6 db
158. II. Mátyás	denár	K—B	1617	12 db
159. II. Mátyás	denár	K—B	1618	5 db
160. II. Mátyás	denár	K—B	1619	5 db
161. II. Mátyás	denár	K—B	1620	4 db
162. II. Mátyás	denár	K—B	egylapú	1 db
163. II. Mátyás	denár	K—B	bizonytalan	68 db
164. II. Mátyás	denár	K—B	töredékes	63 db
165. II. Mátyás	denár	K—B	hamis	3 db
166. II. Mátyás	obulus	K—B	1609	2 db
167. II. Mátyás	obulus	K—B	1611	2 db
168. II. Mátyás	obulus	K—B	1612	1 db
169. II. Mátyás	obulus	K—B	1614	1 db
170. II. Mátyás	obulus	K—B	bizonytalan	2 db
171. II. Ferdinánd	denár	K—B	1622	6 db
172. II. Ferdinánd	denár	K—B	1623	7 db
173. II. Ferdinánd	denár	K—B	1631	1 db
174. II. Ferdinánd	denár	P—P	1623	1 db
175. II. Ferdinánd	denár		hamis	1 db

Erdély

176. János Zsigmond	denár	N—P	1556	4 db
177. János Zsigmond	denár	N—P	1557	1 db
178. Báthori Zsigmond	dutka		1597	1 db
179. Bocskai István	dutka		1605	4 db
180. Bocskai István	dutka		1606	18 db
181. Bocskai István	dutka		1607	15 db
182. Bocskai István	dutka		1609	1 db
183. Báthori Gábor	dutka		1608	1 db
184. Báthori Gábor	dutka		1609	14 db
185. Báthori Gábor	dutka		1610	2 db
186. Báthori Gábor	dutka	CI—BI	1611	2 db
187. Báthori Gábor	dutka	AL—IV	1613	1 db
188. Báthori Gábor	széles garas	N—B	1610	3 db
189. Báthori Gábor	garas	N—B	1608	1 db
190. Báthori Gábor	garas	N—B	1609	1 db
191. Báthori Gábor	garas	N—B	1610	21 db
192. Báthori Gábor	garas	N—B	1611	3 db
193. Báthori Gábor	garas	N—B	1612	6 db
194. Báthori Gábor	garas	N—B	1613	1 db
195. Báthori Gábor	denár	C—I	1612	1 db
196. Brassó város	garas	C—I	1612	1 db
197. Bethlen Gábor	denár	A—I	1621	1 db
198. Bethlen Gábor	denár	B—Z	1622	1 db
199. Bethlen Gábor	denár	B—Z	1623	1 db
200. Bethlen Gábor	denár	K—B	1620	2 db
201. Bethlen Gábor	denár	K—B	1621	4 db

Lengyelország

202. Wladislaw Jagello (1386—1434) v III. Wladislaw (1434—44)	félgaras		HC. 155—156	6 db
203. Ugyanaz	félgaras		HC. 158	2 db
204. Ugyanaz	félgaras		HC. 159	1 db

205. IV. Casimir (1444—92)	félgaras		HC. 174—176	79 db
206. János Albert (1492—1501)	félgaras		HC. 194—196	246 db
207. Sándor (1501—1506)	félgaras		HC. 201—202	227 db
208. I. Zsigmond	garas	1526	HC. 270—271	2 db
209. I. Zsigmond	garas	1527	HC. 276	10 db
210. I. Zsigmond	garas	1528	HC. 286	19 db
211. I. Zsigmond	garas	1529	HC. 293	7 db
212. I. Zsigmond	garas	1545	HC. 407—408	3 db
213. I. Zsigmond	garas	1546	HC. — (u. a. jeggyel)	2 db
214. I. Zsigmond	garas	1546	HC. 409—410	5 db
215. I. Zsigmond	garas	1548	HC. 421	3 db
216. I. Zsigmond	garas	bizony- talan		4 db
217. I. Zsigmond	félgaras	é. n.	HC. 424—425	23 db
218. I. Zsigmond	félgaras	1507	HC. 219	54 db
219. I. Zsigmond	félgaras	1508	HC. 220	45 db
220. I. Zsigmond	félgaras	1509	HC. 221	52 db
221. I. Zsigmond	félgaras	1510	HC. 226	24 db
222. I. Zsigmond	félgaras	1511	HC. 229	28 db
223. I. Zsigmond	félgaras	bizony- talan		33 db
224. I. Zsigmond	félgaras	hamis		3 db
225. Báthori István	dutka	1580	HC. 645	1 db
226. Báthori István	dutka	1583	HC. 699	2 db
227. Báthori István	dutka	1584	HC. 714	1 db
228. Báthori István	dutka	1585	HC. 735—736	1 db
229. Báthori István	dutka	1586	HC. 761	3 db
230. Báthori István	dutka	hamis		1 db
231. Báthori István	garas	1579	HC. 627	1 db
232. III. Zsigmond	hatos garas	1596	HC. 972	2 db
233. III. Zsigmond	hatos garas	1599	HC. 1109	után kö- vetkező
234. III. Zsigmond	hatos garas	1600	HC. 1135	1 db
235. III. Zsigmond	dutka	é. n.	HC. 1671	2 db
236. III. Zsigmond	dutka	1588	HC. 793	1 db
237. III. Zsigmond	dutka	1589	HC. 803	3 db
238. III. Zsigmond	dutka	1589	HC. 804—805	3 db
239. III. Zsigmond	dutka	1590	HC. 815	1 db
240. III. Zsigmond	dutka	1590	HC. 816	2 db
241. III. Zsigmond	dutka	1590	HC. 817	2 db
242. III. Zsigmond	dutka	1590	HC. 819	1 db
243. III. Zsigmond	dutka	1591	HC. 836	3 db
244. III. Zsigmond	dutka	1591	HC. 837	7 db
245. III. Zsigmond	dutka	1592	HC. 863	5 db
246. III. Zsigmond	dutka	1592	HC. 864—866	2 db
247. III. Zsigmond	dutka	1592	HC. 867—868	5 db
248. III. Zsigmond	dutka	1592	HC. 869	2 db
249. III. Zsigmond	dutka	1593	HC. 883—885	7 db
250. III. Zsigmond	dutka	1593	HC. 887	4 db
251. III. Zsigmond	dutka	1593	HC. 889	9 db
252. III. Zsigmond	dutka	1594	HC. 902—907	4 db
253. III. Zsigmond	dutka	1594	HC. 909	6 db
254. III. Zsigmond	dutka	1594	HC. 910—916	6 db
255. III. Zsigmond	dutka	1594	HC. 922	16 db
256. III. Zsigmond	dutka	1594	HC. 922 vált. $\bigcirc$ 94 Δ	5 db
257. III. Zsigmond	dutka	1594	HC. 923	1 db
258. III. Zsigmond	dutka	1595	HC. 936	2 db
259. III. Zsigmond	dutka	1595	HC. 938—939	15 db
260. III. Zsigmond	dutka	1595	HC. 943	2 db
261. III. Zsigmond	dutka	1595	HC. 944	2 db
262. III. Zsigmond	dutka	1595	HC. 945	1 db
263. III. Zsigmond	dutka	1595	HC. 947	2 db

264.	III.	Zsigmond	dutka	1595	HC. 949—951	3 db
265.	III.	Zsigmond	dutka	1595	HC. 952	2 db
266.	III.	Zsigmond	dutka	1595	HC. 954	2 db
267.	III.	Zsigmond	dutka	1595	HC. 955	6 db
268.	III.	Zsigmond	dutka	1596	HC. 973—974	14 db
269.	III.	Zsigmond	dutka	1596	HC. 975	2 db
270.	III.	Zsigmond	dutka	1596	HC. 978	1 db
271.	III.	Zsigmond	dutka	1596	HC. 981	3 db
272.	III.	Zsigmond	dutka	1596	HC. 984—985	3 db
273.	III.	Zsigmond	dutka	1596	HC. 986	2 db
274.	III.	Zsigmond	dutka	1596	HC. 987—988	4 db
275.	III.	Zsigmond	dutka	1596	HC. 993—995	2 db
276.	III.	Zsigmond	dutka	1597	HC. 1013—1020	27 db
277.	III.	Zsigmond	dutka	1597	HC. 1021	1 db
278.	III.	Zsigmond	dutka	1597	HC. 1029—1030	7 db
279.	III.	Zsigmond	dutka	1597	HC. 1031	1 db
280.	III.	Zsigmond	dutka	1597	HC. 1032—1036	15 db
281.	III.	Zsigmond	dutka	1597	HC. 1038—1040	1 db
282.	III.	Zsigmond	dutka	1597	HC. 1041	1 db
283.	III.	Zsigmond	dutka	1597	HC. 1044—1049	12 db
284.	III.	Zsigmond	dutka	1597	HC. 1050	2 db
285.	III.	Zsigmond	dutka	1597	HC. 1051	2 db
286.	III.	Zsigmond	dutka	1598	HC. 1068—1070	28 db
287.	III.	Zsigmond	dutka	1598	HC. 1071	1 db
288.	III.	Zsigmond	dutka	1598	HC. 1072	4 db
289.	III.	Zsigmond	dutka	1598	HC. 1074	1 db
290.	III.	Zsigmond	dutka	1598	HC. 1075—1076	1 db
291.	III.	Zsigmond	dutka	1598	HC. 1077	2 db
292.	III.	Zsigmond	dutka	1598	HC. 1079	2 db
293.	III.	Zsigmond	dutka	1598	HC. 1080—1082	1 db
294.	III.	Zsigmond	dutka	1598	HC. 1083—1085	7 db
295.	III.	Zsigmond	dutka	1598	HC. 1086	2 db
296.	III.	Zsigmond	dutka	1598	HC. 1088—1090	7 db
297.	III.	Zsigmond	dutka	1598	HC. 1091	2 db
298.	III.	Zsigmond	dutka	1598	HC. 1092—1093	2 db
299.	III.	Zsigmond	dutka	1598	HC. 1095	1 db
300.	III.	Zsigmond	dutka	1598	HC. 1097	15 db
301.	III.	Zsigmond	dutka	1598	HC. — címer mellett 15—98	1 db
302.	III.	Zsigmond	dutka	1598	HC. — címer mellett 9—8	1 db
303.	III.	Zsigmond	dutka	1599	HC. 1112—1115	22 db
304.	III.	Zsigmond	dutka	1599	HC. 1117—1119	8 db
305.	III.	Zsigmond	dutka	1599	HC. 1120	1 db
306.	III.	Zsigmond	dutka	1599	HC. 1121—1123	10 db
307.	III.	Zsigmond	dutka	1599	HC. 1125	8 db
308.	III.	Zsigmond	dutka	1599	HC. 1126	10 db
309.	III.	Zsigmond	dutka	1600	HC. 1136	4 db
310.	III.	Zsigmond	dutka	1600	HC. 1137—1138	1 db
311.	III.	Zsigmond	dutka	1600	HC. 1139	17 db
312.	III.	Zsigmond	dutka	1600	HC. 1040—1044	11 db
313.	III.	Zsigmond	dutka	1600	HC. 1045—1051	9 db
314.	III.	Zsigmond	dutka	1600	HC. 1054—1057	9 db
315.	III.	Zsigmond	dutka	1600	HC. 1158	4 db
316.	III.	Zsigmond	dutka	1600	bizonytalan jegy	1 db
317.	III.	Zsigmond	dutka	1600	hamis	1 db
318.	III.	Zsigmond	dutka	1601	HC. 1169—1070	8 db
319.	III.	Zsigmond	dutka	1601	HC. 1171	2 db
320.	III.	Zsigmond	dutka	1601	HC. 1173	3 db
321.	III.	Zsigmond	dutka	1601	HC. 1174	1 db
322.	III.	Zsigmond	dutka	1601	HC. 1174 vált 7	1 db
323.	III.	Zsigmond	dutka	1601	HC. 1175	4 db

324. III. Zsigmond	dutka	1601	HC. 1175 után következő	1 db 1 db
325. III. Zsigmond	dutka	1601	HC. 1178	3 db
326. III. Zsigmond	dutka	1601	HC. 1179	7 db
327. III. Zsigmond	dutka	1601	HC. 1180	6 db
328. III. Zsigmond	dutka	1602	HC. 1191	1 db
329. III. Zsigmond	dutka	1602	HC. 1192	9 db
330. III. Zsigmond	dutka	1603	HC. 1195	3 db
331. III. Zsigmond	dutka	1603	HC. — címer mellett két rozetta	1 db
332. III. Zsigmond	dutka	1604	HC. 1200	3 db
333. III. Zsigmond	dutka	1605	HC. 1206	5 db
334. III. Zsigmond	dutka	1606	HC. 1210	5 db
335. III. Zsigmond	dutka	1606	HC. 1211—1212	2 db
336. III. Zsigmond	dutka	1660	(téves évszám 1606 helyett)	1 db
337. III. Zsigmond	dutka	1607	HC. — 16K07	1 db
338. III. Zsigmond	dutka	1618	HC. 1373—1375	4 db
339. III. Zsigmond	dutka	1619	HC. 1388	3 db
340. III. Zsigmond	dutka	1620	HC. 1401	1 db
341. III. Zsigmond	dutka	1621	HC. 1421	2 db
342. III. Zsigmond	dutka	1622	HC. 1436	9 db
343. III. Zsigmond	dutka		bizonytalan	10 db
344. III. Zsigmond	dutka		hamis	3 db
345. III. Zsigmond	garas	1594	HC. 924	1 db
346. III. Zsigmond	garas	1604	HC. 1201—1202	7 db
347. III. Zsigmond	garas	1604	HC. 1203	4 db
348. III. Zsigmond	garas	1605	HC. 1207	10 db
349. III. Zsigmond	garas	1606	HC. 1214	8 db
350. III. Zsigmond	garas	1606	HC. 1215—1216	9 db
351. III. Zsigmond	garas	1607	HC. 1221—1223	52 db
352. III. Zsigmond	garas	1607	HC. 1224	5 db
353. III. Zsigmond	garas	1607	HC. 1225—1226	2 db
354. III. Zsigmond	garas	1608	HC. 1235—1240	35 db
355. III. Zsigmond	garas	1609	HC. 1249	17 db
356. III. Zsigmond	garas	1609	HC. 1250	23 db
357. III. Zsigmond	garas	1610	HC. 1261	44 db
358. III. Zsigmond	garas	1611	HC. 1274	12 db
359. III. Zsigmond	garas	1615	HC. 1329	1 db
360. III. Zsigmond	garas		hamis	9 db
361. III. Zsigmond	solidus	1616	HC. 1348	1 db

Litvánia

362. Sándor	félgaras	é. n.	HC. 197—198	2 db
363. I. Zsigmond	félgaras	1529	HC. 294	1 db
364. Zsigmond Ágost	4 garas	1566	HC. 542—543	1 db
365. Zsigmond Ágost	garas	1547	HC. 457	1 db
366. Zsigmond Ágost	garas	1566	HC. 545—47	2 db
367. Zsigmond Ágost	garas	1567	HC. 556	2 db
368. Zsigmond Ágost	garas	1568	HC. 566—567	1 db
369. Zsigmond Ágost	félgaras	1556	HC. 486—487	1 db
370. Zsigmond Ágost	félgaras	1559	HC. 509	2 db
371. Zsigmond Ágost	félgaras	1561	HC. 515—516	1 db
372. Zsigmond Ágost	félgaras	1562	HC. 520	1 db
373. Zsigmond Ágost	félgaras	1563	HC. 525—526	1 db
374. Zsigmond Ágost	félgaras	1564	HC. 532	1 db
375. Zsigmond Ágost	félgaras	1565	HC. 540—541	1 db
376. Báthori István	dutka	1580	HC. 652—653	2 db
377. Báthori István	dutka	1581	HC. 665	6 db
378. Báthori István	dutka	1582	HC. 687	13 db

379. Báthori István	dutka	1583	HC. 705—706	5 db
380. Báthori István	dutka	1584	HC. 719—720	4 db
381. Báthori István	dutka	1585	HC. 742	1 db
382. Báthori István	dutka	1585	HC. 743—746	5 db
383. Báthori István	dutka	1586	HC. 767—768	1 db
384. Báthori István	dutka	1586	HC. 769	1 db
385. Báthori István	garas	1580	HC. 654	1 db
386. III. Zsigmond	dutka	1589	HC. 808	1 db
387. III. Zsigmond	dutka	1589	HC. 809	1 db
388. III. Zsigmond	dutka	1590	HC. 826	2 db
389. III. Zsigmond	dutka	1592	HC. 875	3 db
390. III. Zsigmond	dutka	1593	HC. 893—894	6 db
391. III. Zsigmond	dutka	1593	HC. 895	2 db
392. III. Zsigmond	dutka	1594	HC. 926—928	7 db
393. III. Zsigmond	dutka	1595	HC. 962	2 db
394. III. Zsigmond	dutka	1595	HC. 963	1 db
395. III. Zsigmond	dutka	1596	HC. 1004	1 db
396. III. Zsigmond	dutka	1596	HC. 1005	1 db
397. III. Zsigmond	dutka	1596	HC. — u. a. jegy 2 le- véldisz közt	1 db
398. III. Zsigmond	dutka	1597	HC. 1061	6 db
399. III. Zsigmond	dutka	1598	HC. 1103	2 db
400. III. Zsigmond	dutka	1599	HC. 1129	1 db
401. III. Zsigmond	dutka	1602	HC. 1193	1 db
402. III. Zsigmond	garas	1607	HC. 1229—1230	2 db
403. III. Zsigmond	garas	1609	HC. 1253—1255	2 db

Danzig

404. IV. Kázmér (1444—92)	solidus		HC. 177—184	1 db
405. I. Zsigmond	garas	1530	HC. 304	1 db
406. I. Zsigmond	garas	1531	HC. 309—310	6 db
407. I. Zsigmond	garas	1532	HC. 326	5 db
408. I. Zsigmond	garas	1533	HC. 334	4 db
409. I. Zsigmond	garas	1534	HC. 344	7 db
410. I. Zsigmond	garas	1535	HC. 358—359	3 db
411. I. Zsigmond	garas	1538	HC. 384—385	4 db
412. I. Zsigmond	garas	1539	HC. 391	2 db
413. I. Zsigmond	garas	1540	HC. 401—402	2 db
414. Báthori István	garas	1577	HC. 613—614	1 db
415. Báthori István	garas	1578	HC. 619—620	1 db
416. Báthori István	garas	1579	HC. 632	5 db

Riga

417. Báthori István	dutka	1582	HC. 694	2 db
418. Báthori István	dutka	1583	HC. 712	2 db
419. Báthori István	dutka	1584	HC. 726	3 db
420. Báthori István	dutka	1585	HC. 751—754	9 db
421. Báthori István	dutka	1586	HC. 772—774	12 db
422. Báthori István	garas	1581	HC. 675	1 db
423. Báthori István	garas	1581	HC. 676	2 db
424. Báthori István	garas	1582	HC. 695	3 db
425. Báthori István	garas	1583	HC. 713	3 db
426. Báthori István	garas	1584	HC. 727	1 db
427. III. Zsigmond	dutka	1588	HC. 800—801	2 db
428. III. Zsigmond	dutka	1589	HC. 812	8 db
429. III. Zsigmond	dutka	1590	HC. 830—831	8 db
430. III. Zsigmond	dutka	1591	HC. 852—854	12 db
431. III. Zsigmond	dutka	1592	HC. 880	6 db

432. III. Zsigmond	dutka	1593	HC. 898—899	3 db
433. III. Zsigmond	dutka	1594	HC. 931—932	11 db
434. III. Zsigmond	dutka	1595	HC. 967	8 db
435. III. Zsigmond	dutka	1596	HC. 1009	11 db
436. III. Zsigmond	dutka	1597	HC. 1065	11 db
437. III. Zsigmond	dutka	1598	HC. 1107	7 db
438. III. Zsigmond	dutka	1599	HC. 1131—1132	5 db
439. III. Zsigmond	dutka	1566 (!)	téves 1599 helyett	1 db
440. III. Zsigmond	dutka	1600	HC. 1163	9 db
441. III. Zsigmond	dutka	1601	HC. —	1 db
442. III. Zsigmond	solidus	1597	HC. 1066—1067	1 db
443. III. Zsigmond	solidus	1599	HC. 1133	1 db
444. III. Zsigmond	solidus	1602	HC. 1194	1 db
445. III. Zsigmond	solidus		bizonytalan évszám	2 db

Ebing

446. I. Zsigmond	garas	1533	HC. 335	3 db
447. I. Zsigmond	garas	1534	HC. 345	6 db
448. I. Zsigmond	garas	1535	HC. 363—364	3 db
449. I. Zsigmond	garas	1539	HC. 395—396	3 db
450. I. Zsigmond	garas	1540	HC. 405—406	2 db

Kurland

451. Frederic et Guillaume	dutka	1596	HC. 1680—1681	1 db
452. Frederic et Guillaume	dutka	1598	HC. 1686—1690	2 db

Porosz terület

453. I. Zsigmond	garas	1528	HC. 290	3 db
454. I. Zsigmond	garas	1529	HC. 296—297	8 db
455. I. Zsigmond	garas	1530	HC. 301—302	15 db
456. I. Zsigmond	garas	1531	HC. 307—308	15 db
457. I. Zsigmond	garas	1532	HC. 324—325	11 db
458. I. Zsigmond	garas	1533	HC. 332—333	14 db
459. I. Zsigmond	garas	1534	HC. 342—343	14 db
460. I. Zsigmond	garas	1535	HC. 352	6 db
461. I. Zsigmond	solidus	1529	HC. 298	1 db
462. I. Zsigmond	solidus	1530	HC. 303	1 db

Schweidnitz

463. II. Lajos	félgaras	1517	HC. —	2 db
464. II. Lajos	félgaras	1518	HC. 204	3 db
465. II. Lajos	félgaras	1519	HC. 205	1 db
466. II. Lajos	félgaras	1520	HC. 206	19 db
467. II. Lajos	félgaras	1521	HC. 207	3 db
468. II. Lajos	félgaras	1522	HC. 208	3 db
469. II. Lajos	félgaras	1523	HC. 209	3 db
470. II. Lajos	félgaras	1524	HC. 210	15 db
471. II. Lajos	félgaras	1525	HC. 211	14 db
472. II. Lajos	félgaras	1526	HC. 212—215	71 db
473. II. Lajos	félgaras		bizonytalan	26 db
474. II. Lajos	félgaras		hamis	1 db

Glogau

475. I. Zsigmond	garas	é. n.	HC. 217	1 db
------------------	-------	-------	---------	------

Csehország

476. II. Ulászló (1470—1516)	weisspfennig	FD. 957—960	4 db
477. II. Ulászló (1470—1516)	weisspfennig	FD. 961—962	76 db
478. II. Lajos (1516—1526)	weisspfennig	FD. 996—998	10 db
479. I. Ferdinánd (1527—1564)	weisspfennig	FD. 1073—1077	58 db
480. I. Ferdinánd (1527—1564)	weisspfennig	FD. 1137	4 db
481. I. Ferdinánd 1562	weisspfennig	FD. 1131	13 db
482. I. Ferdinánd 1563	weisspfennig	FD. 1134	1 db
483. I. Ferdinánd 1563	weisspfennig	FD. 1135	13 db
484. I. Ferdinánd 1564	weisspfennig	FD. 1136	2 db
485. I. Ferdinánd bizonytalan	weisspfennig	FD.	3 db
486. II. Miksa weisspfennig	é. n.	FD. 1276 Prága	1 db
487. II. Miksa weisspfennig	1565	FD. 1288 Kuttenberg	8 db
488. II. Miksa weisspfennig	1566	FD. 1296 Kuttenberg	8 db
489. II. Miksa weisspfennig	1567	FD. 1299 Kuttenberg	2 db
490. II. Miksa weisspfennig	1568	FD. — Kuttenberg	3 db
491. II. Miksa weisspfennig	1569	FD. 1304 Kuttenberg	2 db
492. II. Miksa weisspfennig	1571	FD. 1319 Kuttenberg	2 db
493. II. Miksa weisspfennig	1572	FD. 1323 Kuttenberg	4 db
494. II. Miksa weisspfennig	1573	FD. 1326 Kuttenberg	3 db
495. II. Miksa weisspfennig	1574	FD. — Prága	1 db
496. II. Miksa weisspfennig	1575	FD. — Joachimstal	1 db
497. II. Miksa weisspfennig	1575	FD. 1329 Kuttenberg	2 db
498. II. Miksa weisspfennig	1575	FD. 1364—1365 Budweis	1 db
499. II. Miksa weisspfennig	1576	FD. 1330 Kuttenberg	2 db
500. II. Miksa weisspfennig	1576	FD. — Budweis	1 db
501. II. Miksa weisspfennig	1577	FD. 1368 Budweis	1 db
502. II. Miksa weisspfennig	1577	FD. 1331 Kuttenberg	2 db
503. II. Miksa weisspfennig	bizonytalan		8 db
504. II. Rudolf weisspfennig	1579	FD. 1497 Kuttenberg	5 db
505. II. Rudolf weisspfennig	1580	FD. 1502 Kuttenberg	1 db
506. II. Rudolf weisspfennig	1581	FD. 1506 Kuttenberg	1 db
507. II. Rudolf weisspfennig	1582	FD. 1510 Kuttenberg	4 db
508. II. Rudolf weisspfennig	1583	FD. 1515 Kuttenberg	1 db
509. II. Rudolf weisspfennig	1584	FD. 1521 Kuttenberg	2 db
510. II. Rudolf weisspfennig	1585	FD. 1524 Kuttenberg	4 db
511. II. Rudolf weisspfennig	1586	FD. 1529 Kuttenberg	1 db
512. II. Rudolf weisspfennig	1587	FD. 1533 Kuttenberg	2 db
513. II. Rudolf weisspfennig	1588	FD. 1537 Kuttenberg	6 db
514. II. Rudolf weisspfennig	1589	FD. — Kuttenberg	5 db
515. II. Rudolf weisspfennig	1590	FD. 1546 Kuttenberg	2 db
516. II. Rudolf weisspfennig	1591	FD. 1549 Kuttenberg	1 db
517. II. Rudolf weisspfennig	1592	FD. 1556 Kuttenberg	1 db
518. II. Rudolf weisspfennig	1593	FD. 1562 Kuttenberg	1 db
519. II. Rudolf weisspfennig	1594	FD. 1566 Kuttenberg	1 db
520. II. Rudolf weisspfennig	1595	FD. 1573 Kuttenberg	1 db
521. II. Rudolf weisspfennig	1596	FD. 1578 Kuttenberg	1 db
522. II. Rudolf weisspfennig	1597	FD. 1584 Kuttenberg	1 db
523. II. Rudolf weisspfennig	1598	FD. 1588 Kuttenberg	2 db
524. II. Rudolf weisspfennig	1601	FD. 1604 Kuttenberg	1 db
525. II. Rudolf weisspfennig	bizonytalan		9 db
526. II. Rudolf weisspfennig	hamis		2 db

Morvaország

527. Rendi Direktorium tizenkettes 1620 B—Z FD. 2013 3 db

Brandenburg

528. Joachim garas 1517 Stendal 1 db

Brandenburg — Küstrin

529. Johann	garas	1544	4 db
530. Johann	garas	1545	4 db
531. Johann	garas	1546	1 db

Porosz hercegség

532. Albert	garas	1530	3 db
533. Albert	garas	1531	9 db
534. Albert	garas	1532	8 db
535. Albert	garas	1533	5 db
536. Albert	garas	1534	13 db
537. Albert	garas	1535	7 db
538. Albert	garas	1537	5 db
539. Albert	garas	1538	8 db
540. Albert	garas	1539	16 db
541. Albert	garas	1540	6 db
542. Albert	garas	1541	11 db
543. Albert	garas	1542	15 db
544. Albert	garas	1543	12 db
545. Albert	garas	1544	13 db
546. Albert	garas	1545	14 db
547. Albert	garas	1546	4 db
548. Albert	garas	1547	1 db
549. Albert	garas	1548	1 db
550. Albert	garas	1550	1 db
551. Georg Friedrich	garas	1586	3 db
552. Georg Friedrich	garas	1595	2 db
553. Georg Friedrich	garas	1596	1 db

Liegnitz — Brieg

554. I. Friedrich († 1488)	garas	é. n. Appel III. 3212	1 db
555. I. Friedrich († 1488)	garas	1542	6 db
556. I. Friedrich († 1488)	garas	1543	10 db
557. I. Friedrich († 1488)	garas	1544	13 db
558. I. Friedrich († 1488)	garas	1545	7 db

Salzburg

559. Matthäus Lang	zweier	1540	1 db
560. Ernst v. Bayern	zweier	1541	1 db

Passau

561. Ernst pfennig		1531	1 db
--------------------	--	------	------

Teschen

562. Adam Wenzel	dutka	1597	1 db
------------------	-------	------	------

Braunschweig — Wolfenbütel

563. Friedrich Ulrich	spruchgroschen	1619 Appel III. 428	1 db
-----------------------	----------------	---------------------	------

Colmar

564. Város kis ezüstpénz Appel IV. 716 2 db

Eimbeck

565. Város félgaras 1540 (?) 1 db

Hohnstein

566. Friedrich Ulrich 12 kr. 1620 L—W 1 db

Jevern

567. Maria garas 1561 1 db

Nordheim

568. Város garas 1555 1 db

Schaffhausen

569. Város félgaras 1611 1 db

570. Város denár é. n. 2 db

571. Város 1 kr. 1581 1 db

572. Város 1 kr. 1582 (?) 1 db

Solms — Hohensolms

573. I. Philipp Reinhard (1617—1636) garas é. n. (?) 1 db

Szászország

574. Friedrich Johann (1486—1525) löwenpfennig 1 db

Strassburg

575. Johann v. Manderscheid félbatzen 1579 1 db

Thann

576. Város garas é. n. 1 db

Waldeck

577. Franz Wilhelm Ernst Christian Wolrad albus 1594 1 db

Zwolle

578. II. Rudolf nevére ezüstpénz é. n. 1 db

A lelettel kapcsolatos problémák közül első az elrejtés idejének a megállapítása. Újkori leleteknél ez rendszerint nem jelent nagyobb nehézséget, mert a legfiatalabb évszámot viselő érmek könnyen útba igazítanak ezen a téren. Ennél a leletnél azonban a keltezését illetőleg felmerül egy különös probléma. Ugyanis, ha a lelet egész anyagát nézzük, akkor azt találjuk, hogy egyetlen példány kivételével a többi érme közül a legfiatalabb példányok a XVII. század húszas éveinek elejéről származnak. Így a magyar pénzek sorában az említett kivételtől eltekintve, II. Ferdinánd 1623-i veretű K—B és P—P jegyű denárai viselik az utolsó évszámot, hasonlóképpen az erdélyi pénzek között Bethlen Gábor B—Z jegyű 1623-i denárja az utolsó veret, a lengyel pénzek tömegében pedig III. Zsigmond 1622-i dutkája a legfiatalabb érme és végül a cseh—morva veretek sorozatában a morva Rendi Direktórium 1620. — évi tizenkettése mutatja az utolsó évszámot. Mindezek az adatok együttesen 1623 végére, vagy 1624 elejére utalnak a lelet elrejtési idejét illetőleg.

Csodálatos módon azonban egyetlen példányban szerepel a leletben egy 1623 utáni veret is és pedig II. Ferdinánd 1631. évi veretű körmöci denárja. Ennek előfordulásával kapcsolatban két feltevés lehetséges. Egyik az, hogy az érme utóbb keveredett valami módon a lelet anyagához, a másik pedig, hogy ez a dénár valami hibás verés lehet 1621 helyett, annál is inkább, mert az évszám 3-as számjegye nem egészen tiszta vésetet mutat. Bármiként álljon is ez a kérdés, a lelet anyaga feltétlenül 1623-ig gyűlt össze és így a lelet az 1623 körüli, illetve ezt megelőző évek pénzforgalmára nézve nyújt bőséges anyagot.

A lelet elrejtésének magyarázatára semmi olyan eseményt nem tudunk említeni, ami az elrejtés szükségességét igazolná. A község területe egész Szabolcs megyével együtt ebben az időben, vagyis 1623 körül az erdélyi fejedelemséghez tartozott. Ugyanis még 1619-ben, amikor ez év augusztusában Bethlen Gábor első hadjáratára indult, a megye hozzá csatlakozott és az 1621 december végén kötött nikolsburgi béke biztosította ezt a területet is a részére, amelyet a fejedelem egészen 1619-ben bekövetkezett haláláig zavartalanul birtokolt. Tudomásunk szerint Bethlennek a második és a harmadik hadjárata a megyében nem idézett elő nagyobb mozgalmat, így tehát a lelet elrejtését hadi eseményekkel nem lehet összekapcsolni.²

Más lenne az eset, ha az 1631-i denárt vennénk időhatározóul, mert ebben az időben már teljes kibontakozásában volt a Császár Péter irányítása alatt kitört parasztlázadás és ennek egyik fő színteréül éppen Szabolcs megye tekinthető, de az említett okok következtében ezt az egyedülálló denárt nem lehet időhatározó adatnak tekinteni és ennek alapján a lelet elrejtését 1631-re feltételezni.

A lelet összetételét nézve azt találjuk, hogy pénzverető hatóságok szerint előfordulnak benne nagyobb tömegben magyar, erdélyi, lengyel és cseh veretű pénzek kisebb számban, elvértve pedig különböző német biro-

² *Borovszky Samu.* Magyarország vármegyéi és városai, Szabolcs vármegye. 434 ff.

dalmi aprópénzek. A pénzfajokat illetőleg a magyar dénár és obulus az erdélyi dutka, garas és dénár, a lengyel félgaras, dutka, garas, majd hatgarasos és solidus, a cseh weisspfennig és végül a különböző német garasszerű aprópénz adja a lelet összetételét. Nagy általánosságban lehet mondani, hogy a lelet zöme a különböző dutka, garas és dénárveret, illetve ezekkel többé-kevésbé egyező hasonló értékű egyéb aprópénz. Tehát tipikus aprópénz tömeggel állunk szemben, melyek között egyetlen aranypénz és tallér, illetve súlyosabb ezüstérem nem fordul elő. A legfeltűnőbb, hogy nem szerepel benne a lengyel poltura sem, noha ez az aprópénz már 1614 óta kivételre került Lengyelországban és idővel tömegesen ellepte Észak-Magyarország és Erdély területét. A poltura hiánya is azt igazolja, hogy a lelet anyaga a húszas évek legelején gyűlhetett össze.

Egyetlen lelet anyagából — bármilyen nagyszámú példányból álljon is az — általános érvényű pénztörténeti következtetéseket levonni nem lehet. Azonban, valamint egy csepp vízben is, visszatükröződik a tenger, úgy egyetlen lelet anyaga is jól rávilágíthat az egykorú pénzforgalom általános képére. Ez a lelet is azt bizonyítja, amit egyébként eddig is tudtunk, hogy az erdélyi fejedelemség területén a XVI. század második felében, sőt Bethlen Gábor fejedelemségének első éveiben is még az aprópénz forgalmat elsősorban a magyar denárok és a lengyel aprópénzek bonyolították le. Láthatjuk, hogy a leletben szereplő pénzfajok között az erdélyi veretű aprópénzek viszonylag milyen kis mennyiséget jelentenek a magyar és lengyel veretekhez képest.

A magyar pénzek forgalmával kapcsolatban az a megfigyelés tehető, hogy a magyar denárok forgalma 1614-től kezdve feltűnő módon visszaesett. Míg 1614-ig minden évjáratból jelentős mennyiség szerepel a leletben, addig ettől az évtől kezdve feltűnő csökkenés észlelhető. Így például még 1612-ből 467 darab, 1613-ból pedig 47 darab fordul elő, viszont 1614-től kezdve minden évjárat csak néhány példánnyal van képviselve. Érdekes véletlenként éppen 1614-től kezdve találunk változást a magyar dénár éremképén, mert az addig koronázatlan címer fölé ezután korona kerül az éremképen és ez a változás összeesik Bethlen Gábor fejedelem trónrajutásával is (1613), azonban egyik ok sem adja a magyar denárok csökkenésének közvetlen magyarázatát, ezt valami más okban kell keresni.

Lehetséges, hogy erre a jelenségre nézve bizonyos fokig magyarázatul szerepelhetnek az 1618. évi pozsonyi országgyűlés iratai, melyekben a rendek panaszozzák, hogy a magyar pénz bent az országban eltűnik, viszont a lengyel garasok és dutkák, valamint a silány német garasok tömegesen áramlanak be és noha ezeknek itt nincs forgalmuk, mégis elfogadják őket.³

Hasonló panaszt látunk az 1622-i májusi pozsonyi országgyűlés tárgyalásában is, ahol a panasz oka az, hogy a német garaspénz egyre jobban terjed, a magyar aprópénz pedig igen megritkul.⁴

Ügylátszik, hogy leletünk összetétele, ezeknek a panaszoknak, mintegy eleven illusztrációja és e források alapján érthető meg a magyar denárok ritkulása a leletben az 1614. évtől kezdve.

³ F. A. Schmidt, Chronologisch-systematische Sammlung der Berggesetze d. öst. Monarchie. 2. Abt. IV. 326—327.

⁴ Szilágyi Sándor, Magyar nemzet története VII. 343.

A tömegesen forgó lengyel pénzek közül a maguk idejében a garas értéke 3 denár volt, a dutka pedig, mely 3 garas értékű pénz volt, 9 denár értékben forgott. Részint azonban a lengyel dutkák, részint pedig a magyar denárok váltakozó, illetve főként csökkenő pénzlába következtében bizonyos meghatározott értékarány alakult ki a két pénzfaj között és például 1619-ben az úgynevezett „ó dutka” értéke 10 denár, az új dutka értéke pedig 9 denár volt.⁵ Ennek a megkülönböztetésnek az oka az lehetett, hogy előbb, 1604-ben, majd újból 1616-ban csökkent a lengyel dutkák pénzlába és a külsőleg is észlelhető kisebb alakú csökkentett finomságú veretek jelentették az új dutkákat a régebbi, azaz ó dutkákkal szemben.

Nem célunk itt a lengyel pénzek forgalmával összefüggő összes problémák felvetése. A XVI. század közepe óta úgy az országgyűlési tárgyalásokon, mint egyéb egykorú gazdaságtörténeti forrásokban állandó téma a lengyel pénzek beözönlése és térfoglalása. Hiábavaló volt azonban minden védekezés ellenük, annak ellenére is teljesen elárasztották a Felvidéket és különösen Erdély területét. Ennek lett a következménye, hogy a viszonylag szerény erdélyi aprópénzverés nagymértékben a lengyel pénzek hatása alatt állott, sőt 1622—1623 években a körmöci verde is kísérletet tett lengyel mintájú dutkák verésére, melyek azonban igen népszerűtlen veretek lettek és elfogadni nem akarták őket.

E körmöci dutkák veretése egyébként a nagy pénzrontási korszak idejére esett, mely pénzrontási folyamat nálunk a pozsonyi és körmöci aprópénzek megromlott pénzlábadban jutott kifejezésre, az 1619—1624 közötti években. E távoli területen azonban, ahol a leletünk felbukkant, csak egy-két példány emlékeztet a súlyos közgazdasági csapásra (II. Ferdinánd P—P jegyű denárja 1623-ból, továbbá K—B jegyű denárjai 1622—1623 évekből, majd Bethlen Gábor K—B jegyű denárjai 1620—1621 évekből és végül ugyancsak Bethlen denárjai B—Z jeggyel 1622—1623 évekből) és éppen ezért részletesen nem is térünk ki a nagy pénzrontási korszak ismertetésére.

Végül felmerül a kérdés, hogy e nagytömegű érem között akadt-e valami új érdekes veret, vagy eddig ismeretlen ritkaság az éremtan számára. Általában megállapítható, hogy az előfordult érmek mind ismert típusok, csupán egy-két olyan példány akad, mely, mint numizmatikai érdekesség kiemelhető. Az egyik Rudolf körmöci típusú jegynélküli denárja, 1587-ből, melynek eddig ismert példánya a kolozsvári éremgyűjteményben foglalt helyet és nyilvánvalóan csak arról van itt szó, hogy a vésnök tévedésből nem véste rá a jegyet az éremképre. Majd a lengyel pénzek sorában akad egy-két olyan típus (évszám, illetve verdejegy változat), mely nem fordul elő Hutten-Czapski művében, de miután ez nem Corpus, hanem csak egy gyűjtemény közlése, nem kezelhetjük e példányokat úgy, mint teljesen ismeretleneket.

Természetesen még sok apró megfigyelést lehetne közölni a lelet összetételének elemzéséből, de itt csak nagy vonatkozásokban igyekeztünk rámutatni a tetemes lelet tudományos jelentőségére. Szélesebb alapú szilárd következtetéseket ugyanis csak több hasonló lelet anyagának összevetéséből lehetne levonni.

Huszár Lajos

⁵ Történelmi Tár 1879. 245—246.